

Іван Бунін/ Иван Бунин (1870 – 1953) – рускі паэт і празаік. У 1898 годзе выходзіць зборнік вершаў Буніна “Пад адкрытым небам”, у 1901 – зборнік “Лістапад”, за які ён быў уганараваны найвышэйшай прэміяй Акадэміі навук – Пушкінскай (1903). У 1899 г. ён пазнаёміўся з Максімам Горкім, які запрасіў яго да супрацоўніцтва ў выдавецтве “Веды” (“Знание”), дзе з’явіліся найлепшыя апавяданні Буніна таго часу – “Антоніўскія яблыкі” (1900), “Сосны” і “Новая дарога” (1901), “Чарназём” (1904). Горкі называў Буніна “найлепшым стылістам сучаснасці”. У 1933 годзе Буніну была прысуджаная Нобелеўская прэмія.

Зіmnі сон (Зимний сон)

Удзень, гуляючы, Іўлеў прайшоў па выгане міма школы.
На ганку стаяла настаўніца і пільна глядзела на яго.
На ёй была сіняя на белай авечцы паддзёўка, падперазаная чырвоным пасам, і белая папаха.
Потым ён ляжаў у сваім кабінцеце на тахце.
На дварэ, падчас яркага сонца і высокіх яскравых аблоках, гуляла замець.
У вокнах залі сонца горача грэла бліскучыя шыбы.
Халодна і сумна сінела толькі ў кабінцеце – вокны яго выходзілі на поўнач.
Затое за вокнамі быў сад, асветлены сонцам усутыч.
І ён ляжаў, абапёршыся на сцёртую саф’янавую падушку, і глядзеў дымныя сумёты і на рэдкае пераблытанае сучча, што чырванавата чарнела супраць сонца на чыстым небе моцнага валошкавага колеру.
Па сумётах і зялёных елках, што тырчалі з сумётаў, густа несла залацістым пылам. І ён, гледзячы, напружана думаў:
– Дзе ж, аднак, з настаўніцай сустрэцца. Хіба паехаць да Вуколавай хаты.
І ў той самы час у садзе, у снежным пыле паказаўся вялікі чалавек, які ішоў па алеі па пояс у снезе: сівая барада развіваецца па ветры, на галаве, на доўгіх простых валасах, сцёртая аблавушка, на нагах валёнкі, на целе адна лядашчая ружовая кашуля.
– Ах, падумаў Іўлеў з радасцю, – напэўна, здарылася нешта жахлівае!
Гэта быў Вукол, збяднелы багатыр, які жыў у самотнай палявой хаце з п’яніцам сынам.
І Вукол стаяў у пярэдняй, плакаў і скардзіўся, што сын б’е яго, з размаху кланяўся пакаёўкам і прасіў гарбаткі – хоць каліва.
– Таму і палез па сумётах, па марозе, – казаў ён. – Што паробіш, прывык, а сын не дае, забіць пагражае...

І выдаць было, што яго самога кранае – а нашмат болей, чым пабоі грубасць сына, – тое, што ён калісьці кожны дзень піў гарбату і прызвычаіўся да яе.

Ён быў выглядаў страшна і ўбога, як мядзведзь, трымаў палку ў пасіনেлых руках.

– Дайце яму, – сказаў Іўлеў, і гарбаты, і цукру, і беллага хлеба!

Вярнуўшыся ў поле, у сваю ледзяную хату, Вукол, карыстаючыся адсутнасцю сына, дастаў з-пад услона пазелянелы самавар, набіў яго ледзяшамі, што намерзлі ў кадцы, накалоў шчэпак, горача запаліў іх, акнуўшы спачатку ў канапляны алей... І хутка, пад дзіравай, праржавелай трубой, самавар буйна загуў, запалыхаў, і стары, усё падаграваючы яго, сеў піць.

Як раптам увайшоў сын.

Хата была ўся блакітная ад дыму.

Стары дапіваў дваццаты кубачак.

І сын так добра ўтнуў яго кіем у цемя, што ён імгненна аддаў богу душу.

Тады Іўлеў загадаў запрэгчы ў сані маладую, гарачую кабылу.

Быў ружовы марозны вечар, і ён апрануўся асабліва цёпла і ладна, выйшаў, сеў, і санкі панеслі яго па выгане да школы.

На ганак адразу ж выйшла настаўніца, што ўвесь дзень чакала яго.

– Мы неадменна павінны паглядзець Вукола! – гукнула яна.

На ёй была сіняя на белай авечцы паддзёўка, падперазаная чырвоным пасам, і белая папаха. Вочы ззялі вясёлай хітрасцю, твар ад папахі здаваўся яшчэ больш мілым і пяшчотным.

Яна смяялася, нахіляючы галаву да муфты, хутаючыся ад гострага ветру.

Кабыла ляцела як на крылах.

Ззаду, за стэпам, заходзіла сонца.

Снежнае поле, што расцілалася наперадзе, зелянела.

І сустрэчны вецер, як агнём, пёк шчокі, бровы.

Іўлеў азірнуўся – ці не едзе хто ззаду. Поле было пустое і ўжо цямнела ў малінавым святле захаду сонца. І ён абняў настаўніцу, шукаючы вуснамі яе шчаку. Яна засмяялася і схапіла цуглі.

– Не, – крыкнула яна, – мы павінны спачатку заехаць.

І праз хвіліну яны апынуліся каля цёмнай хаты, што чарнела сярод снягоў.

Сагнуўшыся, увайшлі ў цёмныя сені, намацалі ў цемры клямку.

Хата, што адчынілася перад імі, была вялікая і старая, усё ў ёй было чорна, дзіка, груба.

Правіслую столь, бліскучую ад дыму, сажы, падтрымлівала агромністая пакосяя печ.

Васковая свечка, прылепленая да стала, ледзь асвятляла гэты змрочны і страшны бярлог.

А за сталом, на ўслончыку, стаяла шырокая, дробная труна, пакрытая каленкорам, на каленкору, пад бугарком, утвораным складзенымі на грудзях рукамі, ляжала чорная дошка.

– Не бойся! – з д’ябальскай радасцю шапнула настаўніца, моцна схапіўшы Іўлева за руку і ўся прыціснуўшыся да яго. – Едзем, едзем!

І палазы санак, як канькі, засвіталі па мёрзлым снезе. Яшчэ тлела далёка наперадзе змрочна-пурпуровае зарыва, а ззаду ўжо асвятляў поле толькі што ўзніклы светлы шкляны месяц.

Цяпер яны імчалі ў Грэнландыю.

1918

пераклад з рускай – Паліна Маслянкова

© Паліна Маслянкова, пераклад, 2009